

УДК 821.161.2-93.09(092)

Володимир ГАЛИК,

orcid.org/0000-0001-9761-7661

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, докторант Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) galykvol@ukr.net

Volodymyr HALYK,

PhD (History), Associate Professor of the World History Department, doctoral postgraduate of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) galykvol@ukr.net

Владимир ГАЛЫК,

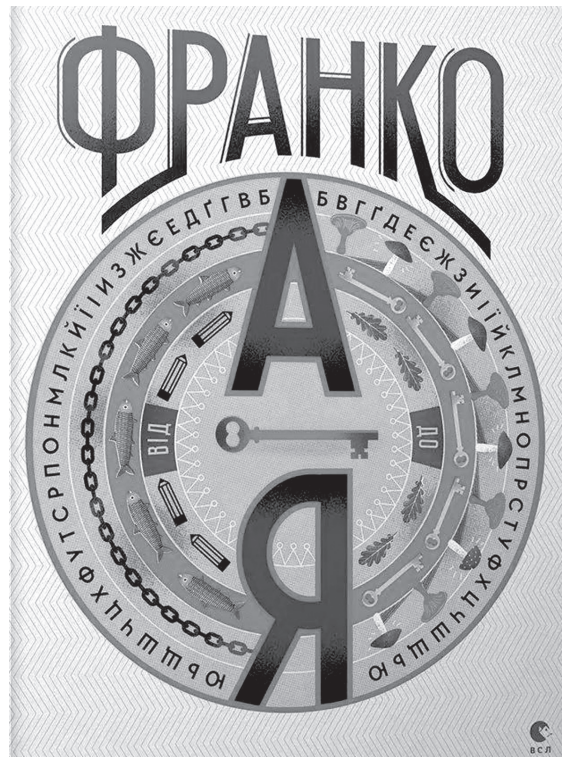
кандидат исторических наук, доцент кафедры всемирной истории, докторант Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) galykvol@ukr.net

**«ФРАНКО ВІД А ДО Я» – НАСТІЛЬНА ФРАНКОЗНАВЧА
АБЕТКА-ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ І НАВІТЬ ДОРΟΣЛИХ
БОГДАНА ТА НАТАЛІ ТИХОЛОЗІВ**

У 2016 р. – році подвійного ювілею Івана Франка – у «Видавництві Старого Лева» (м. Львів) тритисячним накладом побачила світ свого роду абетка-енциклопедія «Франко від А до Я»¹, авторами яких стали знане в Україні та за рубежом подружжя франкознавців Богдан і Наталя Тихолози. В контексті значимо, що аналогічними стали видання у 2015 р. «Шептицький від А до Я»² та у 2017 р. «Шевченко від А До Я»³.

Вражаючою на наш погляд є ошатність книги. Вона має осучаснене графічне оформлення, авторами якого стали Роман Романишин та Андрій Лесів. Сторінки франкознавчої абетки-енциклопедії, запропонованої нами для огляду, уміщують у собі низку ілюстративного матеріалу: світлини І. Франка, його дружини, дітей, товаришів, однодумців, співробітників, витяги з документів, зображення місцевостей і старих поштівок, де бував український велет, архітектурних споруд, пов'язаних із Іваном Франком, довідкових карт-схем тощо.

За словами авторів книжка є розповіддю «...про незвичайну людину, яка стала генієм, і про генія, що залишилася людиною... про вогонь, а не попіл. Про людину, а не про пам'ятник. Про особистість із хистом надзвичайної сили й діапазону, винятковою працелюбністю і широким

¹ Див.: Франко від А до Я. Текст: Богдан Тихолоз, Наталя Тихолоз, ілюстрації: творча студія «Аграфка». – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 72 с.

² Див.: Шептицький від А до Я. Текст: Галина Терещук, Оксана Думанська, ілюстрації: творча студія «Аграфка». – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 72 с.

³ Див.: Шевченко від А до Я. Текст: Леонід Ушкалов, ілюстрації: Анастасія Стефурак. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 80 с.

колом зацікавлень... Це історія успіху. Історія «вічного революціонера» – творчого духу, який «тіло рве до бою, рве за поступ, щастя й волю». Історія людини, яка стала собою передусім завдяки власним зусиллям, – і значною мірою не завдяки, а всупереч обставинам».

У передмові Богдан і Наталя Тихолози акцентують, що Іван Франко «...першим серед українських письменників спромігся заробити на хліб власним пером. Й очолив першу українську політичну партію. І першим поєднав вишиванку та європейський костюм... І, щонайважливіше, усвідомив себе українцем – ще тоді, коли України не було. Він її вимріяв, вистраждав – і вона постала. Через рік після його смерті. Щоб невдовзі завмерти – і знову воскреснути».

Цікавим є авторський задум структурування книги. Її змістовне наповнення подається через призму української абетки, під кожну букву якої виокремлені факти із життя та багатогранної діяльності українського вченого, які саме починаються на окреслену літеру. Це свого роду і є окремі розділи, які лаконічно представляють у повному обсязі життєпис Івана Франка, через призму найключовіших моментів із його життя і діяльності.

Отже, зробимо коротенький огляд змістовного наповнення книжки.

Під літерою «А» увійшли такі франкознавчі поняття: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» (крилатий вислів із Франкового оповідання «Грицева шкільна наука»); поетичний переклад І. Франком на українську арабської казки «Абу-Касимові капці»; згадується Австро-Угорщина, громадянином якої був І. Франко, а також представлено Франка як автора великої чисельності різножанрових творів (подається статистика про творчу спадщину вченого, акцентується на підрахунках поетичних творів, поем, творів великої та малої прози, публіцистики та ін.).

Літера «Б» демонструє читачу лаконічні дані про Франкову бібліотеку та розповідає про одну із пристрастей вченого, яка проявилася у нього ще під час навчання у Дрогобичі – бібліофілство.

Буква «В» окреслює Франкову любов до української вишиванки та розповідає про столицю Австро-Угорської імперії – Відень, як місто наукового становлення Івана Франка.

Наступні дві сторінки уміщують такі поняття як Галичина, геній та гімн, які дотичні до літери «Г». Тут, мова йде про географічні рамки Галичини, у якій жив і творив Іван Франко, котрого ще за життя називали великим галичанином, та акцентується на його геніальності. В контексті поняття «гімн» подаються два славнозвісні поетичні твори І. Франка: «Вічний революціонер» та «Не пора...».

Під літерою «Г» уміщена колегія Галагана, при якій існувала капличка, де 4 травня 1886 р. Іван Франко прийняв святую тайну вінчання із донькою титулярного радника – Ольгою Хоружинською.

Бука «Д» подає нам відомості про найперший псевдонім Івана Франка – «Джеджалик», а також енциклопедичні біографічні факти із життя Франкових дітей: Андрія, Тараса, Петра та дочки Анни.

Літера «Е» демонструє читачу Івана Франка як економіста, енциклопедиста, а також розповідає про участь вченого у етнографічних експедиціях та знайомить із його здобутками і результатами під час них. В контексті цього, втори запропонували графічне коло, у якому представили всі наукові галузі до яких був дотичним Іван Франко.

Під літерою «Є» представлено Єзуїтський сад, який сьогодні є Парком імені Івана Франка. На сторінках схематично показано алеї саду, де розміщені зображення Франкових сучасників-приятелів, світил тогочасної української еліти: В. Гнатюк, Л. Українка, М. Павлик, А. Кримський, І. Труш, М. Лисенко, О. Хоружинська, М. Грушевський, М. Драгоманов, І. Франко, О. Рошкевич.

Літера «Ж» демонструє одну із позитивних рис І. Франка – любов до жартів, а також розповідає про основний вид професійної діяльності вченого – журналістику (у контексті перелічено вітчизняні періодичні видання, з якими співпрацював або був засновником Іван Франко).

Наступні сторінки уміщують інформацію про славнозвісні Франкові твори: історичну повість «Захар Беркут», збірку політичної поезії «З вершин і низин» та ліричну драму «Зів'яле листя». Саме ці твори представляють літеру «З».

Літера «И» представляє дерево иву, яке саме І. Франко у питомо українській формі увічнив у ліричній драмі «Зів'яле листя».

Буква «І» ототожнюється із такими словами як Іван, іменини, ім'я. Тут акцентується на імені Івана Франка, в контексті цього перелічено низку псевдо, якими користувався вчений. В ілюстративному супроводі подаються осучаснені портрети І. Франка, які символічно характеризують вибрані його псевдоніми. Побіжно, автори подають інформацію про особливості святкування іменин у Галичині Франкового часу.

Наступна літера «Ї» подає читачеві інформацію про традиційну, улюблену їжу І. Франка. В контексті подається рецепт іменного пирога, який пекла Франкова дружина – Ольга, котрий зберегла дочка Анна Франко-Ключко.

Чергова буква «Й» представляє інформацію про Йосипа Застиреця, який був греко-католицьким священиком, що звернувся до Нобелівського комітету з клопотання про присудження І. Франкові Нобелівської премії. Побіжно уміщено зміст листа-звернення Й. Застиреця до Нобелівського комітету.

У наступному «розділі» під літерою «К» розповідається про: збірку двадцяти казок І. Франка «Коли ще звірі говорили», гори Карпати та гуцульське село у них Криворівню, куди вчений майже щоліта приїздив з родиною на відпочинок. Ключовим моментом даного розділу є характеристика Франкового вірша «Каменярі».

Під буквою «Л» мова йде про поему-казку І. Франка «Лис Микита», розповідається про ще одну пристрасть вченого – збирання грибів у лісі та про Львів – місто, у якому великий українець прожив «40 із неповних 60 літ свого життя».

На сторінках під літерою «М» подано розповідь про Франкову матір – Марію Кульчицьку. Окремим сюжетом охарактеризовані мандрівки Івана Франка, як одне із його улюблених занять. Окремо звернута увага на філософську поему Івана Франка – «Мойсей».

Наступна – буква «Н» – представляє інформацію про Франкову малу Батьківщину – село Нагуєвичі. Побіжно подається інформація про недугу І. Франка, якою він страждав в останні роки свого життя. Окремо розповідається про першу свого роду академію наук – Наукове товариство ім. Шевченка, філологічну секцію і етнографічну комісію якого спочатку як дійсний, згодом як почесний член, очолював Іван Франко.

Блок під літерою «О» репрезентує інформацію про улюблене знаряддя І. Франка для творчої праці олівець, котрий згодом став назвою одного із його автобіографічних оповідань «Оловець». Окремо представлено розповіді про дві Ольги. Перша – Ольга Рошкевич – наречена Івана Франка; друга – Ольга Франко – дружина вченого.

Під літерою «П», Іван Франко представлений як поліглот (перелічено іноземні мови, якими вільно володів або перекладав вчений) та згадано його славнозвісну працю «Що таке поступ?»

Літера «Р» звертає увагу на радикалізм І. Франка, на його участь у Русько-Українській радикальній партії. Поруч пояснюється значення терміну «русини». Значна увага звертається на аналізі ще однієї пристрасті І. Франка – рибальстві. В контексті літери «Р» згадується і один із найпопулярніших творів дитячої літератури «Ріпка», котрий постав у прозі І. Франка із канви народної казки.

У контексті літери «С» згадуються твори І. Франка про Святвечір, про місце спорту у Франковій родині та подається інформація про одну із місцин Львова – Софіївку, де знаходився родинний дім Франків (тепер приміщення Львівського національного літературно-меморіального музею).

Літера «Т» асоціюється із словом тюрма – тут мова йде про Франкові арешти 1877 р., 1881 р., 1889 р. та 1892 р.

Під літерою «У» подаються розповіді про місце Українських Січових Стрільців у житті і творчості Івана Франка. Окрема увага звертається на Львівський, Чернівецький та Віденський університети, де навчався Іван Франко.

Літера «Ф» проливає світло про походження прізвища Франко. Побіжно подається інформація про фрак, як однієї із складових повсякденного одягу вченого.

Буква «Х» асоціюється із словом хата – тобто тут описується Франкова оселя в Нагуєвачах та вілла на Софіївці у Львові.

У розділі під літерою «Ц» подано коротку інформацію про цісаря Франца-Йосифа I, а також через призму розкриття поняття «цілий чоловік» виокремлено, через схематичне зображення, усі людські чесноти, якими володів І. Франко. Автори виокремлюють наступні: мудрість, ідея, розум, особистість, чесність, гармонія, надія, добро, глибокість, почуття, щирість, щедрість, високість, мужність, замисли, віра, соціальна активність, ідеал людини, чуйність, інтелект, людяність, вдячність, любов. Саме ці складові, на погляд авторів книжки, і формували «цілого чоловіка» – Івана Франка.

Під літерою «Ч» подано власні назви – Чернівці та Черемош. Перша представляє місто, у якому І. Франко здобув повну вищу освіту, провчившись впродовж 1890 – 1891 рр. у Чернівецькому університеті. Друга – назва річки, де І. Франко неодноразово рибалив і про котру згадував у своїй різножанровій творчості.

У розділі під літерою «Ш» представлено короткі відомості про такі визначні постаті, як Т. Шевченко, В. Шекспір, А. Шептицький. Їх творчість та діяльність, посіла значиме місце у житті й багатогранній творчій спадщині і діяльності І. Франка.

Буква «Щ» ще раз спрямовує увагу читача на розуміння сутності «Що таке?» в контексті Франкового історіософського трактату «Що таке поступ?».

Блок під знаком «Ь» супроводжується такими словами як: молодь, самостійність, щирість. У контексті першого, подано дві групові світлини учнів Дрогобицької гімназії від 1870 та 1874 років, де представлений Іван Франко-гімназист. Стосовно понять щирість та самостійність, то автори звертають увагу на те, що саме перше І. Франко вважав провідною чеснотою поета, а друге – головною метою суспільного розвитку.

Літера «Ю» розповідає про святкування 25-літнього (1898 р.) та 40-літнього (1913 р.) ювілеїв творчої діяльності Івана Франка.

Остання літера «Я» репрезентує дані про батька Івана Франка – Якова. Завершується даний розділ знаменитими Франковими словами: «Я син народа, Що в гору йде...».

На останніх сторінках оглянутої нами книги автори пропонують карти, схеми, маршрути: «Міста у Європі, де бував Франко»; «Шляхами Франка в Україні»; «Львівські квартири Франка»; «Шляхами Франка у Львові».

Звершуючи огляд книги, хочемо підкреслити, що запропонований нестандартно-новий підхід сприятиме популяризації життя і багатогранної діяльності українського генія як поміж малих, так і поміж дорослих українців. Це в свою чергу сприятиме примноженню знань у них про великого велета науки і громадсько-політичного діяча, його популяризації, збереженню та примноженню пам'яті про великого українського генія – Івана Франка.

На кінець, звернемо увагу й на те, що оглянута нами книга «Франко від А до Я» уже за рік встигла зібрати низку схвальних відгуків та кілька нагород: вона увійшла до списку найкращих видань Форуму видавців 2016 р. та здобула відзнаку львівської міської влади в межах того ж Форуму⁴.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2017 р.

⁴ Див. наприклад про це у: Вздутьська В. «Франко від А до Я»: книжка, яка започаткує нову моду / В. Вздутьська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: franko-vid-a-do-ya-knizhka-ya...; Франко від А до Я. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: books/37-franko-vid-a-do-ya...; Дяченко В. Франко від А до Я: геній без постаменту / В. Дяченко // Манія. Газета Львівської обласної Малої академії наук. – листопад 2016. – С. 2.